

ДІТИ І ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ

У міжнародному праві склався та з роками утвердився принцип поваги до основних прав та свобод людини. Однак на практиці, діти залишаються найменш захищеними соціальними групами населення. Проблема захисту під час збройних конфліктів, особливо з огляду на ситуацію на сході нашої країни, є досить актуальною, тому сучасне міжнародне товариство визначає, що діти потребують особливого захисту та уваги.

Додатковий протокол до Женевської конвенції, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, прийнятий у 1977 році (Протокол 1), містить норми, які серед іншого стосуються дітей та їх прав на територіях, де проводяться бойові дії. Так, низка норм у Протоколі 1 визначає спеціальні права саме дітей, зокрема в статті 70 закріплено, що під час розподілу поставок гуманітарної допомоги пріоритетною категорією є діти, а стаття 71 проголошує, що вони користуються особливою повагою та забезпечуються захистом від будь-яких непристойних посягань [2]. Це свідчить про наявність особливого ставлення до дітей, які вимушені перебувати на територіях проведення військових дій, з боку воюючих сторін.

Протягом десятиліть наслідки збройних конфліктів значно впливають на дітей, оскільки вони вже не є сторонніми учасниками конфлікту, а стають об'єктом навмисного нападу. Війна є найбільшою загрозою життю дитини. За даними ООН (ЮНІСЕФ) під час бойових дій в Донецькій і Луганській областях було вбито 44 дитини, 160 дітей отримали осколкові поранення [5, с. 8].

Ми вважаємо, що саме через вразливий характер дітей, вони особливо страждають від прямих і непрямих причин збройних конфліктів. Збройні конфлікти можуть мати серйозні наслідки для дітей не тільки під час, а також після припинення конфліктів.

Скорочення насильницького циклу потребує великих зусиль на міжнародному рівні. Діти, особливо підлітки, які пережили збройні конфлікти, не слід розглядати лише як жертв, а як активних учасників процесу відбудови зруйнованого війною суспільства. Це допоможе їм підвищити почуття особистості, а також

створити мету на майбутнє, активно залучаючи їх до розробки та виконання програм для дітей молодшого віку [7, с. 187].

Ще більше дітей помирає через погані умови, з якими стикається країна, коли починається конфлікт. Як зброю війни можуть використовувати їжу. Недоступність їжі та її нерівномірний розподіл є загальними явищами під час конфліктів, що призводять до недоїдання найбільш уразливою верствою населення. В дану категорію потрапляють перш за все діти, особливо у віці до п'яти років, які ризикують померти від сильного недоїдання. Не кажучи вже про хвороби та недоступність медичної допомоги, що також створює великі ризики для дітей. Порушення медичних та соціальних послуг є загальним явищем під час конфліктної ситуації, а переміщення населення також спричиняє поширення хвороб під час конфліктів [4, с. 93].

Через зміну структури та характеру конфліктів діти не тільки піддаються підвищеному ризику стати об'єктами конфліктів, але й самі стають винуватцями насильства. Дитина-солдат часто розглядається як особа віком до 18 років, яка прямо чи опосередковано бере участь у збройній групі або силах під час збройного конфлікту.

В альтернативній доповіді гуманітарної організації «Коаліція за заборону використання дітей-солдатів» 2011 року зазначається, що близько 300 000 осіб, які не досягли 18-річного віку, нині беруть участь у збройних конфліктах або служать у військових та напіввійськових формуваннях, як мінімум, у 50 країнах світу, на всіх континентах, крім Антарктиди [4, с. 31].

Розв'язання проблеми участі дітей у збройних конфліктах є одним із основних пріоритетів правозахисної стратегії ЄС, тому було прийнято безліч документів (наприклад, Декларація прав дитини 1959 року, Конвенція про права дитини 1989 року тощо [1; с. 3]. У багатьох країнах світу проводяться публічні заходи для популяризації ідеї протидії участі дітей у військових конфліктах. Чимало таких міжнародних організацій, як Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), «Міжнародна амністія», які активно виступають проти використання дітей як солдат. Всі ці та інші дії призвели до позитивних наслідків: 1) встановлено політичні рамки та керівні принципи захисту дітей у збройному конфлікті. Політику щодо захисних заходів на права дитини у збройному конфлікті узагальнено в Керівних принципах ЄС; 2) наголошено

на важливості належного навчання з питань захисту дітей у країнах, які беруть участь у операціях ЄС щодо врегулювання криз відповідно до своїх повноважень. Можна зробити висновок, що ЄС не має спеціальної операції із захисту дітей, проте захист, добробут та права дитини у збройних конфліктах, як правило, є наріжними цілями. Стратегії імплементації керівних принципів ЄС підсилюють навчання з питань захисту дітей усього військового та цивільного персоналу з управління кризовими ситуаціями [6, с. 240].

Однак не існує систематичного та послідовного планування навчань та цілей, і відповідальність кожної держави-члена полягає в тому, щоб вирішити, як проводитиметься тренінг з прав та захисту дітей. Діти – майбутнє цивілізації та кожної окремої країни, і допускати їх до активної участі у бойових діях означає поставити під питання своє власне існування у перспективі. Ми вважаємо, що одним із пріоритетних завдань світового співтовариства є як безумовне дотримання прав дітей, так і їх захист від подібних явищ, адже конфлікти завдають їм значних фізичних та психологічних страждань, і в майбутньому ця категорія навряд чи зможе стати повноцінними та здоровими членами суспільства.

Джерела:

1. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року № 995_384. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text (дата звернення: 21.11.2020).
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року № 995_199. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 21.11.2020).
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року № 995_021. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 21.11.2020).
4. Глобальний звіт «Діти-солдати». Коаліція за припинення використання дітей-солдат. Лондон. 2011. 24 с.
5. Правничий вісник Університету «КРОК». Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». К., 2017. № 29. 246 с.

6. Філіпська Н. О., Задніпровська О. Ю. протидія використанню дітей-солдат у військових конфліктах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 238–241.
7. Чеховська М., Нечитайло І. Участь дітей солдатів у бойових діях у зоні проведення антитерористичної операції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 3. С. 185–189.

Науковий керівник – к.ю.н., старший викладач Йосипенко С. Т.